

VIII.4 Greenova funkcija in Poisson-Jensenova reprezentacijska formula.

Naj bo $D \subset \mathbb{C} = \mathbb{R}^2$ omejena domena z gladkimi robami ∂D . V tem razdelku nes zanima rešitev nehomogenega Dirichletovega problema:

$$\begin{cases} \Delta u = f & \text{na } D, \\ u = g & \text{na } \partial D \end{cases}$$

Pri tem je f dana funkcija na D in g dana fv. na ∂D .

Oznacimo z $\Gamma(z, s)$ ($z, s \in \mathbb{C}$) funkcijo

$$\Gamma(z, s) = \frac{1}{2\pi} \log |z-s| \quad (\text{naraoni log}) \quad (4.1)$$

Ker je funkcija $\log|z|$ harmonična na $\mathbb{C}^* = \mathbb{C} \setminus \{0\}$, je funkcija Γ harmonična v obh spremenljivkah na $(z, s) \in \mathbb{C} \times \mathbb{C} \setminus \{z=s\}$ (izven diagonale).

Izrek (Greenova reprezentacijska formula). Za vsako funkcijo $u \in C^2(\bar{D})$ velja

$$u(z) = \int_{s \in \partial D} \left(u(s) \cdot \partial_n \Gamma(z, s) - (\partial_n u)(s) \cdot \Gamma(z, s) \right) \cdot ds(s) + \iint_D \Gamma(z, s) \cdot (\Delta u)(s) \cdot dx \cdot dy \quad (4.2)$$

Naj bo $f \in C(\bar{D})$.

Opomba: Funkcija

(4.3)

$$T(f)(z) = \iint\limits_{S \in D} \log|z-s| \cdot f(s) \cdot \frac{dx dy}{2\pi}; z \in D$$

se imenuje Newtonov potencial funkcije f .

POSLEDICA. Za vsako funkcijo $u \in C_c^2(\mathbb{C})$ s kompaktnim nosilcem velja:

$$u(z) = \iint\limits_{S \in \mathbb{C}} \frac{1}{2\pi} \cdot \log|z-s| \cdot (\Delta u)(s) \cdot dx dy \quad (4.4)$$

Formula (4.4) pomeni:

$$\Delta_S \log|z-s| = 2\pi \cdot \delta_z \quad (4.5)$$

- ~ smislu distribucij, kjer je δ_z Diracova distribuc.
- ~ točki z : $\delta_z(f) = f(z), \forall f \in C_c(\mathbb{C})$.

Torej je $\frac{1}{2\pi} \log|z-s|$ fundamentalna rešitev

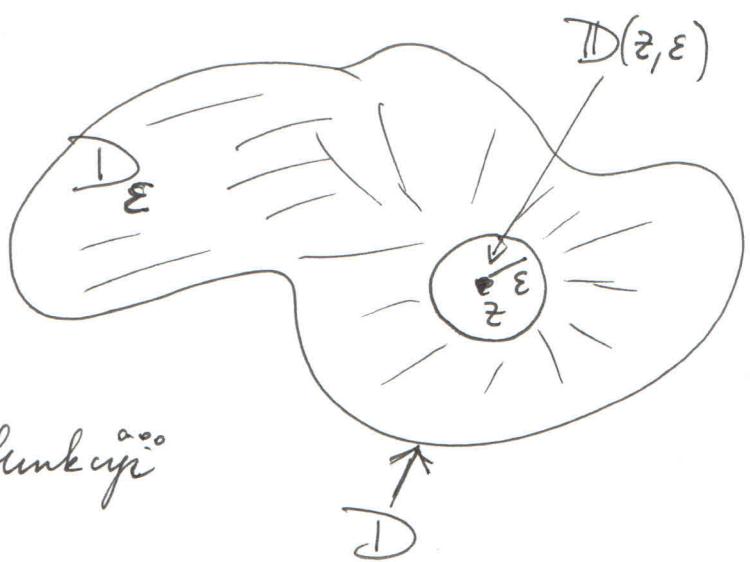
za Laplaceov operator : $\Delta_S \left(\frac{1}{2\pi} \log|z-s| \right) = \delta_z$.

Dokaz posledice: Če beremo dovolj velik krog $D \subset \mathbb{C}$, ki vsebuje supp u . Torej je $u=0$ in $\delta_n u=0$ na ∂D ; torej (4.4) sledi iz (4.2).

Dokaz izreka. Fiksiramo točko $z \in D$. Izberemo majhen $\varepsilon > 0$, tako da je $\overline{D(z, \varepsilon)} \subset D$ in definiramo domeno

$$D_\varepsilon = \{ \varsigma \in D : |\varsigma - z| > \varepsilon \} = D \setminus \overline{D(z, \varepsilon)}.$$

D_ε dobimo tako, da iz D izrečemo zaprt krog $\overline{D(z, \varepsilon)}$.

Uporabimo Greenovo formulo (VII. 5.4) za funkcije

$$u(\varsigma) \text{ in } v(\varsigma) = \Gamma(z, \varsigma) =$$

$$= \frac{1}{2\pi} \log |\varsigma - z|$$

na domeni D_ε (pri fiksniem z) in upoštevajmo

$$\partial D_\varepsilon = \partial D \cup \{ \varsigma : |\varsigma - z| = \varepsilon \}. \text{ Dobimo:}$$

$$\int_{\partial D} \left(\partial_n u \cdot \mathbf{F} - u \cdot \partial_n \Gamma \right) ds + \int_{|\varsigma - z| = \varepsilon} \left(u \cdot \partial_n \Gamma - \partial_n u \cdot \Gamma \right) ds =$$

$$= \iint_{D_\varepsilon} (\Gamma \cdot \Delta u - u \cdot \Delta \Gamma) \cdot dx dy$$

(4.6)

$$= \iint_{D_\varepsilon} \Gamma \cdot \Delta u \cdot dx dy \quad (\text{ker je } \Delta \Gamma = 0).$$

Pri integralu po $\{|\varsigma - z| = \varepsilon\} = \partial D(z, \varepsilon)$ razmerno odvod v smeri zunanjih normal, zato smo spremenili predznak.

Uračunajmo limito pri $\varepsilon \downarrow 0$. V ta namen si najprej ogledimo singlurnost funkcije $\Gamma(z, s) = \frac{1}{2\pi} \log|z-s|$ pri $s = z$ (pri fiksniem z). Uvedemo polarni zapis spremenljivke s : $s = z + re^{i\theta} = x + iy$.

Tedaj je $\Gamma(z, s) = \Gamma(z, z + re^{i\theta}) = \frac{1}{2\pi} \log r$.

Ker je $dx dy = r dr d\theta$ in je $r \log r \xrightarrow[r \downarrow 0]{} 0$, sledi, da je $\Gamma \in L'_{loc}(\mathbb{C})$ (lokalno integrabilna) in

$$\lim_{\varepsilon \downarrow 0} \iint_{D_\varepsilon} \Gamma \cdot \Delta u \cdot dx dy = \iint_D \Gamma \cdot \Delta u \cdot dx dy.$$

Ker je na krožnici $|z-s| = \varepsilon$ normalni odvod enak odvodu po r (v polarnih koordinatah $s = z + re^{i\theta}$), je

$$\partial_n \Gamma(z, z + re^{i\theta}) = \frac{\partial}{\partial r} \left(\frac{1}{2\pi} \log r \right) = \frac{1}{2\pi r}.$$

$$\begin{aligned} \text{Zato je } \int_{|s-z|=\varepsilon} u \cdot \partial_n \Gamma ds &= \int_{|s-z|=\varepsilon} u(z) \cdot \frac{1}{2\pi r} ds \\ &\quad + \int_{|s-z|=\varepsilon} (u(z + \varepsilon e^{i\theta}) - u(z)) \cdot \frac{1}{2\pi \varepsilon} ds \end{aligned}$$

Prični člen na desni je enak $u(z)$, drugi člen na desni pa konvergira v 0 pri $\varepsilon \downarrow 0$.

Prestane se lenu $\int -\partial_n u \cdot \Gamma \cdot ds$.

$$|z-s| = \varepsilon$$

Očitno je odvod $|\partial_n u|$ omejen. Na krožnici $|z-s|=\varepsilon$

je $\Gamma = \frac{1}{2\pi} \log \varepsilon$; dolžina krožnice je $2\pi\varepsilon$.

Product teh stvari je $\leq M \cdot \frac{1}{2\pi} \log \varepsilon \cdot 2\pi\varepsilon \xrightarrow{\varepsilon \downarrow 0} 0$.

Na limiti pri $\varepsilon \downarrow 0$ dolimo iz (4.6) formule

$$\int_D (\partial_n u \cdot \Gamma - u \cdot \partial_n \Gamma) \cdot ds + u(z) = \iint_D \Gamma \cdot \Delta u \cdot dx dy$$

kar je ekvivalentna formuli (4.2).

Pre dokaza nizreka na str. VIII.16 vidimo, da velja ista formula za vsako funkcijo Γ oblike

$$\Gamma(z, s) = \frac{1}{2\pi} \log |z-s| + h_z(s), \quad (4.7)$$

kjer je $h_z \in C^1(\bar{D}) \cap \text{Harm}(D)$. Dodatek tako funkcije namreč ne spremeni limite v integralu

$\int_{|z-s|=\varepsilon}$ pri $\varepsilon \downarrow 0$; prav tako se ne spremeni

$$\iint_D \Gamma \cdot \Delta u \cdot dx dy, \quad \text{ker je } \Delta_z (\Gamma + h_z) = 0 \text{ na } D \setminus \{z\}.$$

Če je D enostavno povezano, lehko funkcijo h_z izberemo kot rešitev Dirichletovega problema

$$(4.8) \quad \begin{cases} \Delta h_z = 0 & \text{na } D, \\ h_z(\bar{z}) = -\frac{\log |z-\bar{z}|}{2\pi} & \text{na } \partial D. \end{cases}$$

(Glej razdelka VII.2 in VII.3 za obstoj rešitev.)

Oznacimo tako dobljeno funkcijo (4.7) z $G(z, \bar{z})$.

Ta funkcija ima naslednje lastnosti:

- (a) za vsak $z \in D$ je funkcija $G(z, \cdot)$ harmonična na $D \setminus \{z\}$ in $C^1(\bar{D})$;
- (b) $G(z, \bar{z}) = 0$ za $\forall \bar{z} \in \partial D$;
- (c) G ima logaritemski pol pri $\bar{z} = 0$:

$$G(z, \bar{z}) = \frac{1}{2\pi} \log |z-\bar{z}| + O(1).$$

Ker je $\lim_{\bar{z} \rightarrow z} G(z, \bar{z}) = -\infty$, sledi iz (b) in

principja maksimuma, da je $G(z, \bar{z}) < 0$ za $\forall z, \bar{z} \in D$.

Definirajo: Funkcija $G(z, \bar{z})$ z lastnostmi (a), (b), (c)
se imenuje Greenova funkcija domene D .

IZ povedanega sledi, da Greenova funkcija obstaja na vsakem enostavnem povezanim omejenem območju $D \subset \mathbb{C}$ z gladkim (ali odsekoma gladkim) robom, saj smo jo dobili iz rešitve homogenega Dirichletovega problema (4.8). S splošnegačimi metodami (t.i. Perronovo metodo) se dá pokazati, da je homogen Dirichletov problem rešljiv na vsaki domenu z gladkim robom, zato tudi Greenova funkcija obstaja na voki takih domen.

Če uporabimo Greenovo formula (4.2) z Greenovo funkcijo domene D , je $G(z, \cdot) = 0$ na ∂D , zato člen $\int_D u$ v integralu po ∂D izgine in doline

IZREK. Naj bo $G(z, \xi)$ Greenova funkcija domene D s polom v točki $z \in D$. Tedy za vsako funkcijo $u \in C^2(D)$ velja reprezentacijska formula (4.9)

$$u(z) = \int_{\partial D} u(\xi) \cdot \partial_n G(z, \xi) d\xi + \iint_D G(z, \xi) (\Delta u)(\xi) dx dy$$

Funkcija $P_z(\xi) = \partial_n G(z, \xi)$ ($z \in D$, $\xi \in \partial D$) se imenuje Poissonovo jedro domene D .

Posledica. Če je $u \in C(\bar{D}) \cap \text{Harm}(D)$ harmonična na D , velja:

$$u(z) = \int_{\partial D} P(z, \xi) \cdot u(\xi) \cdot d\xi ; \quad z \in D, \quad (4.10)$$

kjer je $P(z, \xi) = \partial_n G(z, \xi)$ Poissonovo jedro.

OPOMBA. Da se vidi, da se tako definisano Poissonovo jedro nima stiskum, ki smo ga razvili v razdelkih VII.1 - VII.3.

Prav tako se da pokazati, da je (podobno kot $\frac{1}{2\pi} \log |z - z_0|$) funkcija $G(z, \xi)$ harmonična v obih spremenljivkah ξ in diagonale $\{z = \xi\}$ in da je $P(z, \xi) = \partial_n G(z, \xi)$ harmonična v $z \in D$ za vsak $\xi \in \partial D$.

POSLEDICA. Če je $u \in C^2(\bar{D})$ rešitev Dirichletovega problema

$$\begin{cases} \Delta u = f & \text{na } D \\ u = g & \text{na } \partial D, \end{cases}$$

potem velja:

$$u(z) = \int_{\partial D} g \cdot P_z \cdot d\xi + \iint_D G(z, \xi) \cdot f \cdot dx dy, \quad (4.11)$$

$\forall z \in D.$

PRIMER. Greenova funkcija in reprezentacijska formula na enotnem disku $\mathbb{D} = \{z \mid |z| < 1\}$.

Greenova funkcija je lahko uganimo: za vsako točko $z \in \mathbb{D}$ je $\varsigma \rightarrow \frac{\varsigma - z}{1 - \bar{\varsigma}z}$ holomorfen avtomorfizem

diska, torej $\left| \frac{\varsigma - z}{1 - \bar{\varsigma}z} \right| = \left| \frac{z - \bar{\varsigma}}{1 - \bar{\varsigma}z} \right| = 1$ na $\{|\varsigma| = 1\}$.

Funkcija

$$(4.12) \quad G(z, \varsigma) = \frac{1}{2\pi} \log \left| \frac{z - \varsigma}{1 - \bar{\varsigma}z} \right| = \frac{1}{2\pi} \cdot \log |z - \varsigma| - \frac{1}{2\pi} \log |1 - \bar{\varsigma}z|$$

je torej Greenova funkcija na disku \mathbb{D} .

Sedaj izračunajmo že normalni odvod $\partial_n G(z, \varsigma)$ pri $|\varsigma| = 1$. V ta namen pristimo $\varsigma = pe^{it}$; normalni odvod je sedaj $\frac{\partial}{\partial p} \Big|_{p=1}$.

$$\begin{aligned} \frac{\partial}{\partial p} \Big|_{p=1} \log |z - pe^{it}| &= \frac{\partial}{\partial p} \Big|_{p=1} \frac{1}{2} \log |z - pe^{it}|^2 = \\ &= \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{|z - e^{it}|^2} \left(-e^{it}(\bar{z} - e^{-it}) + (z - e^{it})(-\bar{e}^{-it}) \right) \\ &= \frac{1 - \operatorname{Re}(ze^{-it})}{|z - e^{it}|^2} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \frac{\partial}{\partial \rho} \Big|_{\rho=1} \log |1 - \bar{z}z| &= \frac{\partial}{\partial \rho} \Big|_{\rho=1} \frac{1}{2} \log |1 - z\rho e^{-it}|^2 \\
 &= \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{|1 - z e^{-it}|^2} \cdot \left(-ze^{-it}(1 - \bar{z}e^{it}) + (1 - ze^{-it})(-\bar{z}e^{it}) \right) \\
 &= \frac{1}{|e^{it} - z|^2} \cdot (|z|^2 - \operatorname{Re}(ze^{-it})) .
 \end{aligned}$$

Če odštejemo, dobimo

$$\partial_m G(z, e^{it}) = \frac{1}{2\pi} \cdot \frac{1 - |z|^2}{|z - e^{it}|^2} = \frac{1}{2\pi} P_z(t), \quad (4.13)$$

kjer je $P_z(t)$ Poissonovo jedro (2.1).

Greenova reprezentacijska formula na disku \mathbb{D} (4.9) je torej:

$$u(z) = \int_0^{2\pi} P_z(t) \cdot u(e^{it}) \frac{dt}{2\pi} + \frac{1}{2\pi} \iint \log \left| \frac{z - s}{1 - \bar{s}z} \right| \cdot \Delta u(s) \cdot dx dy$$

$|s|^2 = x^2 + y^2 \leq 1$ (4.14)

Formule velja za vsako točko $z \in \mathbb{D}$ in funkcijo $u \in C^2(\overline{\mathbb{D}})$.

če pa je u harmonična na \mathbb{D} , drugi integral odpade in dobimo

$$u(z) = \int_0^{2\pi} P_z(t) u(e^{it}) \frac{dt}{2\pi} .$$

Greenova formula na disku D (4.14) ima
še poseben preprosto obliko pri $z=0$:

$$u(0) = \frac{1}{2\pi} \int_0^{2\pi} u(e^{it}) dt + \frac{1}{2\pi} \iint_{|s| \leq 1} \log |s| \cdot (\Delta u)(s) dx dy.$$

Trditev. Greenova funkcija $G(z, s)$ domene D
je simetrična:

$$G(z, s) = G(s, z). \quad (4.15)$$

Zato je $G(z, s)$ harmonična v obeh
spremenljivkah na $\{(z, s) \in D \times D : z \neq s\}$.

Dokaz. Nagovesta $z \neq s$ dve različni točki
domene D . Ogledamo si funkciji

$$u(s) = G(z, s), \quad s \in \bar{D} \setminus \{z\}$$

$$v(s) = G(s, z); \quad s \in \bar{D} \setminus \{z\}.$$

Naj bo $\varepsilon > 0$ majhen in

$$D_\varepsilon = D \setminus (D(z, \varepsilon) \cup D(s, \varepsilon)).$$

Aporabimo Greenovo formula (VII. 5.4) na D_ε ,

Pri tem upoštevajmo $u=0$ na ∂D , $v=0$ na ∂D , ter $\Delta u=0$ in $\Delta v=0$ na $D_\varepsilon \subset D \setminus \{z, \bar{z}\}$.

Sledi:

$$(4.16) \quad \int_{|\xi-z|=\varepsilon} (v \cdot \partial_n u - u \cdot \partial_n v) \cdot d\sigma = \int_{|\xi-\bar{z}|=\varepsilon} (u \cdot \partial_n v - v \cdot \partial_n u) \cdot d\sigma$$

Funkcija u ima logaritemski pol v točki z :

$$u(\xi) = \frac{1}{2\pi} \log |\xi - z| + O(1), \quad \xi \rightarrow z.$$

Ker je $D_n v$ omejena v točki z , sledi pri limitnem prehodu

$$\lim_{\varepsilon \downarrow 0} \int_{|\xi-z|=\varepsilon} u \cdot \partial_n v \cdot d\sigma = 0.$$

Enak račun kot v dokazu formule (4.2) pokazuje

$$\lim_{\varepsilon \downarrow 0} \int_{|\xi-z|=\varepsilon} v \cdot \partial_n u \cdot d\sigma = \lim_{\varepsilon \downarrow 0} \int_{|\xi-\bar{z}|=\varepsilon} v(\xi) \cdot \frac{1}{2\pi\varepsilon} \cdot d\sigma = v(z).$$

Podobno vidimo, da je limita desne strani v (4.16) enaka $u(z)$.

Sledi: $u(z) = v(z)$, oziroma

$$G(z, \xi) = G(\xi, z).$$

Posledica.

(a) Poissonovo jedro $P(z, \xi) = \frac{\partial}{\partial n} G(z, \xi)$

($z \in D, \xi \in \partial D$) je harmonična funkcija spremenljivke $z \in D$ za vsak $\xi \in \partial D$.

(b) $G(z, \xi) = 0$ za vsak $z \in \partial D$ in $\xi \in \overline{D} \setminus \{z\}$.

Dokaz. (a) Ker je $z \mapsto G(z, \xi) = G(\xi, z)$ harmonične na $z \in D$ za vsak $\xi \neq z$, je And. odvod $\frac{\partial}{\partial n} G(z, \xi) \Big|_{\xi \in \partial D}$ harmonična \approx spremenljivki $z \in D$.

(b) $G(z, \xi) = G(\xi, z) = 0$ za $z \in \partial D, \xi \in \overline{D} \setminus \{z\}$.

POSLEDICA. Za vsako funkcijo $g \in C(\partial D)$ je Poissonov integral

$$D \ni z \mapsto \int \limits_{\partial D} P_z(\xi) g(\xi) \cdot d\xi$$

harmonična funkcija na D .

VIII.5. Rešitev nehomogenega Dirichletovega problema.

Naj bo $D \subset \mathbb{C}$ omejeno območje z gladkim robom, $f \in C(\bar{D})$ dana zvezna funkcija na \bar{D} in $g \in C(\partial D)$ zvezna funkcija na ∂D .

Izrek. Dirichletov problem

$$(5.1) \quad \begin{cases} \Delta u = f & \text{na } D \\ u = g & \text{na } \partial D \end{cases}$$

ima matanko eno rešitev na D , ki je podana z Greenovo formulo:

$$(5.2) \quad u(z) = \int_{\partial D} P(z, s) \cdot g(s) \cdot ds + \iint_D G(z, s) \cdot f(s) dx dy.$$

Dokaz. Izreka ne bomo v celoti dokazali zaradi tehnične zahtevnosti. Lehko pa ga dokazemo v primeru, ko je $f \in C^2(\bar{D})$.

Rešitev u , če obstaja, je podana s (5.2) po izreku na str. VIII.22 (glej (4.9)). Zato zadostimo dokazati obstoj rešitve.

Lema. Načel bo $f \in C^2(\bar{D})$. Funkcija

$$F(z) = \iint_D \frac{1}{2\pi} \log|z-\xi| \cdot f(\xi) dx dy$$

je razreda C^2 in zadostja enačbi

$$\Delta F = f \text{ na } D.$$

Dokaz. Oglejmo si najprej povečen primer
 $f \in C_c^2(\mathbb{C})$; to je; f ima kompakten nosilec.

Tedaj je

$$\begin{aligned} F(z) &= \frac{1}{2\pi} \iint_{\mathbb{C}} \log|z-\xi| \cdot f(\xi) dx dy \\ &= \frac{1}{2\pi} \iint_{\mathbb{C}} \log|\xi| \cdot f(z+\xi) \cdot dx dy \\ &\quad (\xi = x+iy). \end{aligned}$$

Ker je $f \in C^2$ in $\log|\xi| \in L^1_{loc}$, lahko odvajamo pod integralom:

$$\Delta F(z) = \frac{1}{2\pi} \iint_{\mathbb{C}} \log|\xi| \cdot \Delta_z f(z+\xi) \cdot dx dy.$$

$$\begin{aligned} (\text{zamenjava spremenljivke}) &= \frac{1}{2\pi} \iint_{\mathbb{C}} \log|z-\xi| \cdot \Delta_z f(\xi) \cdot dx dy \\ &= f(z) \quad \text{po (4.4)}. \end{aligned}$$

— VIII. 30 —

Splošen primer. Fiksiramo točko $a \in D$ in izberemo $r > 0$ dovolj manjen, da je $\overline{D(a, r)} \subset D$. Dokazali bomo, da velja:

$\Delta F(z) = f(z)$ za vsek $z \in \overline{D(a, r)}$. Ker je $a \in D$ polnilna, nared sledi:

Izberemo gladko funkcijo $x \in C_c^\infty(\mathbb{C})$ s kompaktnim nosilcem $\text{supp } x \subset D$, tako da je $x \equiv 1$ na $D(a, r)$. Potem je za $z \in \overline{D(a, r)}$

$$\begin{aligned} F(z) &= \frac{1}{2\pi} \iint_D \log|z-s| \cdot x(s) f(s) dx dy \\ &\quad + \frac{1}{2\pi} \iint_D \log|z-s| \cdot (1-x(s)) f(s) dx dy . \end{aligned}$$

Funkcija $x f$ je pravem integratu imala kompakten nosilec, zato po že dokazanem sledi, da je Laplace tega integrala enak $(x f)(z)$ za $z \in \overline{D(a, r)}$. Ker je $x(z) = 1$, dolimo $f(z)$.

Ob drugem integralu je $(1-x)f$ enaka 0 na $s \in \overline{D(a, r)}$, zato integriramo le po $D \setminus \overline{D(a, r)}$. Ker je $\log|z-s|$ harmonična v ~~\mathbb{C}~~ $\mathbb{C} \setminus \overline{D(a, r)}$ in $s \in \mathbb{C} \setminus \overline{D(a, r)}$, je rezultat harmonična funkcija $\overline{D(a, r)}$. Torej je Laplace $\Delta F(z) = f(z)$.

- VII. 31 -

Lema je s tem dokazana.

Resitev u problema (5.1) izccmo v obliki $u(z) = v(z) + F(z)$,

$$\text{kjer je } F(z) = \frac{1}{2\pi} \iint_D \log|z-s| \cdot f(s) dx dy$$

in je v harmonična funkcija na D .

Tedaj je $\Delta u = \Delta v + \Delta F = 0 + f = f$,
terej u zadostje pravemu pogoju v (5.1).

Sedaj izberemo v kot resitev homogenega Dirichletovega problema

$$\begin{cases} \Delta v = 0 \text{ na } D, \\ v = g - F \text{ na } \partial D \end{cases}$$

Tako funkcijo v delimo s pomočjo Poissonovega integrala. ~~Po~~ Ostalo tedaj u = v + F zadostja tudi pogoju $u = g$ na ∂D .

====